

cko, milostivá paní, a buďte tu s Pánembohem!“ loučila se babička. — „Jdi s Bohem!“ pokynula kněžna a slečna šla s nimi přes práh.

Komorník přicházejí sklízet se stolu, ohrnul nos a myslil si: „Divný to rozmar takové dámy, bavit se se sprostou babou.“ Kněžna ale stála u okna a dívala se za odcházejícími, dokud vidět bylo bílé šaty děvčat a bílou holubičku babiččinu zelenem prokmitat. Odcházejíc pak do kabinetu šeptala si: „Šťastná to žena!“

VIII

Na panské louce kvítí až strakato; uprostřed louky mez, na mezi mateřídoušky jak by nastlal. V mateřídoušce jako v podušce sedí Adelka; dívá se po malé berušce, která jí běhá po klíně sem tam, z klína na nožku, z nožky na zelenou botku. „Neutíkej, malá, zůstaň u mne, vždyť já ti nic neudělám,“ povídá děvčátko berušce, berouc jí do prstů a opět si ji na klín sázejíc. — Nedaleko od Adelky u mraveneční hromádky sedí na bobku Jan a Vilém. Dívají se na hemžení mravenců vůkol sebe. „Koukej se, Viléme, jak to běhá, a vidíš, tenhle mravenec ztratil vajíčko a tuten druhý je vzal a běží s ním do hromádky.“ — „Počkej, já mám kousek chleba v kapse, já jim dám drobeček, copak budou dělat.“ Vzal z kapsy chléb a kousek ho položil na cestu. „Podívej se, podívej se, ti se okolo toho hrnou a myslí, kde se to asi najednou vzalo. A hlehle, oni strkají ten kousek dál a dál; vidíš, jak se to žene se všech stran; ale jak to jen vědí ti druzí, že tu něco je?“ — Vtom byli vytrženi ze svého dívání jasným hlasem, který se ptal: „Co tu děláte?“ — Byla to komtesa Hortensie, která přijela na bílém koníku skoro až k nim, aniž ji byli slyšeli.

„Já mám berunku!“ řekla Adelka, ukazujíc zavřenou pěst komtese, která byla s koně slezla a k ní přistoupila. — „Ukaž mi ji!“ — Adelka rozevřela ručku, ale byla prázdná. „Oh je, ona mi utekla,“ zamračilo se děvčátko. — „Počkej, ještě neutekla, ale chce,“ pravila slečna a vzala opatrně berušku děvčeti s holého ramínka. „A co s ní budeš dělat?“ — „Nechám ji uletět. Počkej, jak poleť; dívej se!“ Adelka položila berunku na plochou dlaň, zdvihla ruku vzhůru říkajíc: „Pinká linka, pinká linka, uletěla Pánubohu do okýnka.“ — „Rozliila tam hrnec mlíka!“ doložil Vilém, klepna Adelku zlehka do ruky. Vtom pozdvihla berunka černý červenkropenatý pláštík, rozhrnula pod ním složená hebounká křidélka a uletěla do povětří. — „Počkej ty, pročpak jsi ji postrčil,“ hněvala se Adelka. — „Aby dříve uletěla,“ smál se chlapec, a obrátě se k Hortensii, vzal ji za ruku řka: „Pojď, slečno Hortensie, pojď se podívat, já jsem dal mravencům koustíček chleba, a to ti jich na něm je!“ doložil s posuňkem velikého divení se. — Komtesa sáhla do kapsičky černého aksamitového kabátu, vytáhla kousek cukru a podala Vilémovi řkouc: „Ten jim polož tu do trávy, a budete vidět v okamžení, co se jich naň sesype. Sladké věci mají rádi.“ — Vilém poslechl, a když viděl, že v malém okamžení mravenci přibíhají se všech stran, na cukru leptají a drobty jak puntíčky malé si odnášejí do hromady, svého to stavení, bylo mu to divné a ptal se komtesy: „Ale pověz mi, slečno, jak to ti mravenečkové vědí, že zde něco dobrého, a co to dělají s těmi vajíčkami, že je ustavičně vynášejí a odnášejí?“ — „To jsou jejich dětičky, a ti, co je nosí, jsou jich chůvy a opatrovnice. Když slunce svítí a horký den je, vynášejí je na slunce z tmavých komůrek, aby se vyhřály a lépe rostly.“ — „A kde jsou jejich maminky?“ ptala se Adelka. — „Jsou v domečku, sedí a snáší vajíčka, aby mravenečkové ne-

vymřeli. A tatínkové chodí okolo nich, všelicos jim povídají a je veselí, aby se jim nestýskalo, a ti ostatní mravenci, co tu vidíte běhat, to jsou pracovnice.“ — „A co pracují?“ ptal se Jan. — „Snášejí pokrm, staví a opravují stavení, opatrují pupy, ty rostoucí děťátka, čistí dům; když umře některý mravenec, odnesou ho, dávají pozor, aby je nepřátelé nepřepadli, a když pak se to stane, brání proti nim společnou svoji obec; to všechno musí zastat pracovnice.“ — „A jakpak si rozumějí, když neumějí mluvit?“ divily se děti. — „Třebas neuměli takovou řeč jako rozumnější tvorové a dokonce lidé, přece mezi sebou si rozumějí. Viděli jste, jak ten první, co našel cukr, hned ostatním běžel povídat, a jak se to sbíhalo; vidíte, jak se jeden s druhým zastavuje, tykadly jak se dotýkají, jako by si mimochodem chtěli pohovořit, a leckdes jich hromádky stojí, kdoví o co se radíce.“ — „A mají v těch hromádkách také pokoje a kuchyň?“ ptala se Adelka. — „Kuchyně nepotřebujou, protože nevaří, ale komůrky mají v těch hromádkách pro děťátka a maminky, sály pro pracovnice, a mají dům na kolikero pater rozdělený a uvnitř chodby z jednoho patra do druhého.“ — „Ale kterakpak si to tak vystaví, že se jim nesesype?“ ptaly se zase děti. — „Však oni pevně staví, a když jim to silnější moc nezkaží, tak snadno se jim stavba nezboří. Zdi si udělají a krovky, a vše z drobouninkých tříštěk, stebel, jehličin, suchých lístečků, trávy a země, kterou v malinké kuličky schoulí, a je-li suchá, v ústech slinami svlaží, uhnětou a tak jí potřebujou jako zedníci cihel. Nejmilejší je jim stavět při drobném dešti, když zem vlhká.“ — „Ale kdopak ta zvířátka tomu naučil?“ ptal se Vilém. — „To už Bůh dal zvířátkům přirozeností takový pud, že vědí hned od malička, jak se žít, že vědí, čeho jim k zachránění potřeba, a některá zvířátka s takovou umělostí a chytrostí potřeby svoje dobývají a do-

mácnost svoji si zřizují, že se to skoro rozumu lidskému podobá. Až budete chodit do školy a knihám rozumět budete, pak se o zvířátkách a jich živobytí mnoho dovíte, jako já se dověděla,“ doložila komtesa.

Mezi tou řečí přišla babička s Barunkou, nesouce plné klíny květin a plné náruče koření, které byly na louce natrhaly. Děti hned babičce vypravovaly, co jim pověděla komtesa o mravencích, ta ale ptala se babičky, k čemu nese všecko to koření. „I milostslečno, to je kmín a trochu řepíčku. Kmín, ten se usuší a semínko potřebuje se v domácnosti do jídel a chleba, sláma dětem do koupele; řepíček výborně poslouží, když koho v krku bolí, musí se vyplachovat. Okolní lidé vědí, že já vždy trochu toho koření mám, a tudy si pošlou. Dobře je, když člověk takový lík v domě má, třeba ho pro sebe nepotřeboval, trefí se pro jiného.“ — „A což tu není v městečku lékárny?“ zeptala se komtesa. — „V městečku ne, ale hodinu cesty odtud. Ale což je to všecko platno, kdyby i nakrásně v městečku byla; latinská kuchyně je drahá kuchyně, a proč bychom draze kupovali, co sami si vařit dovedeme.“ — „A to vám napíše recept lékař a řekne, jak to máte uvařit?“ — „I to to, milostslečno, kampak by člověk přišel, aby hned při každém malém stonku měl doktora. On je odtud hodinu cesty, trvá to půl dne, než se ho člověk dočká, zatím by mohl někdy umřít, kdyby nebylo domácí pomoci. A když přijde, tu je toho: hned léky na kolikero, a flastry a pijavice, a toto ono, že neví člověk, kde mu hlava stojí, a nemocný se z toho teprv pořádně roznemůže. Já, milostslečno, nic na ně nevěřím, a když mi něco je anebo těm dětem, dostačí moje koření, proto ale, když se lidé rozstůňou, říkám: ‚Pošlete si pro doktora.‘ Ale co, když vzpomene Pánbůh s těžkou nemocí, jsou doktoři s rozumem v koncích a přenechají to nátuře, aby si pomohla. Pánbůh zůstane tedy

přece nejlepším lékařem; má-li člověk žít, i bez doktora se uzdraví, má-li umřít, nepomůže ani celá apatyka.“ — „A to si nesete v klíně samé koření?“ ptala se komtesa. — „I ne, slečno Hortensie,“ rychle odpověděla Barunka. „V klíně neseme kvítí na věnce. Zítra je Božího těla a já a Mančinka budeme za družičky.“ — „A já taky, já půjdu s Hélou,“ doložila Adelka. — „A my budeme sedláčkové!“ vykřikli chlapci. — „A kdo je ta Héla?“ ptala se komtesa. — „To je Héla paní kmotry z města, z toho velikého domu, co je na něm lev.“ — „Musíš říci z hostince,“ poučovala babička děťátko. — „Půjdeš také na procesí?“ ptala se Barunka komtesy. — „Ovšemže půjdu,“ přisvědčila tato, a sednouc do trávy, pomohla rovnat babičce a Barunce květiny. — „Ty, slečno, nebylas ještě nikdy za družičku o Božím těle?“ ptala se Barunka. — „Nikdy; ale když jsem ještě u své pěstounky byla ve Florencii, byla jsem jednou o slavnosti Madony za družičku, nesla jsem Madoně růžový věnec.“ — „Kdo je ta Madona?“ — „Madona se říká v Itálii Panně Marii,“ odpověděla komtesa. — „A milostslečna pochází z Italie? To je tam, co naši vojáci leží?“ ptala se babička. — „Ano; jenže v tom městě, odkud já pocházím, ve Florencii neleží. Ale tam pletou se ty krásné klobouky, co máte, z rejžové slámy. Tam roste na polích rejže a kukuřice, na pahorcích sladké kaštiny a olivy, jsou tam cypřišové a vavřínové háje, krásných květin, bezoblačné modré nebe.“ — „Ah, já už vím!“ vskočila jí do řeči Barunka, „to je to město, co máš namalované ve svém pokojí, vid', slečno? Vprostřed je široká řeka a nad řekou je do vrchu vystavené město. Ach babičko, tam vám jsou krásné domy a kostely! Na druhé straně jsou samé zahrady a domečky a u jednoho domečku hraje si děvčátko a vedle ní sedí stará paní — to je slečna Hortensie se svou pěstounkou; vid', slečno, tys nám to povídala, když jsme

byly v zámku?“ — Slečna hned neodpověděla, byla se zamyslíla, ruce její ležely nepohnutě v klínu, po chvíli teprv vzdychla zhluboka: „Oh bella patria! Oh cara amica!“ a krásné oči zvlhly jí.

„Cos to povídala, slečno Hortensie?“ ptala se jí zvědavě Adelka, lichotivě se k ní tulíc. Hortensie podepřela hlavu o hlavinku děvčete a nebránila slzám, které jí splynuly po tváři na klín. — „Milostslečna vzpomněla si na svůj domov a na svoje přátele,“ pravila babička; „to vy děti ještě nevíte, jak to je, když musí opustit člověk místo, kde vyrostl. Kdyby se mu i dost dobře vedlo nápotom, přece na ně nemůže zapomenout. Však to jednou také pocítíte. A milostslečna zajisté tam má příbuzné?“ — „Nemám na světě žádných příbuzných, o nichž bych věděla,“ odpověděla komtesa smutně; „moje dobrá pěstounka, moje přítelkyně Giovanna žije ve Florencii, a po té se mi mnohdy zasteskne a po mém domovu. Ale kněžna, moje dobrá matka, slíbila mi, že se tam brzy zase podívám.“ — „A kde paní kněžna až tam daleko vás, milostslečno, našla?“ ptala se babička. — „Paní kněžna znala dobře moji matku, byly si přítelkyně; můj otec v bitvě u Lipska těžce byl poraněn, a když se na svoji vilu do Florencie navrátil, za několik let umřel, následkem té rány; Giovanna mi to mnohdy povídávala. Matka se nad tím trápila a umřela též. Mne, sirotka malinkého, tu zanechali. Když se o tom paní kněžna dověděla, přijela tam a byla by si mne s sebou vzala, kdyby mne Giovanna nebyla milovala jako matka. Nechala mne u ní, zámek a vše, co v něm, dala jí pod moc, a ona mne vychovala a ve všem vyučila. Když jsem vyrostla, vzala si mne paní kněžna k sobě. Oh, já ji velice miluju, tak jako bych svoji matinku byla milovala!“ — „Však i vás paní kněžna nejinak miluje než jako svoji vlastní dcerušku,“ pravila babička; „já to dobře viděla, jak

jsem to v zámku byla, a to se mně od té paní velmi líbilo. — Ano, abych nezapomněla milostslečně povědít o Kudrnovic. Když jim Barunka peníze od vás odevzdala, div radostí do stropu neskákali; ale když dostal starý službu za hlídače panských polí a dvojnásobný deputát se mu vykázal, to bylo takové podivení a radost, že to vypovědít nemožno. Do smrti nepřestanou se za paní kněžnu a milostslečnu modlit.“ — „To mají jen tobě co děkovat, babičko, tvému dobrému slovu,“ odpověděla slečna. — „I milostslečno, copak je to všecko platno, kdyby to dobré slovo nebylo padlo na dobrou půdu, bylo by nevzešlo z něho požehnání,“ pravila babička.

Kytice byly urovnány, babička sebrala se s dětmi na cestu k domovu. „A já s vámi půjdu až na rozcestí,“ řekla slečna, vezmouc koníka, který se byl popásal, za uzdu. „Chcete-li, chlapci, posadím vás každého na kousek cesty na koně?“ — Chlapci radostí poskočili a Jan byl v okamžení navrch koně. — „Což, to je kacafírek!“ mínila babička vidouc, jak směle si Jan počíná. Vilím dělal také, jako by se nebál, ale zčervenal až po uši, když ho slečna vysadila, a teprv když se mu Jan smál, zmužil se. Také malou Adelku komtesa vysadila na ponynka, šla ale při ní a držela ji; děvčátko mělo radost, chlapci ale se mu smáli, že sedí nahoře jako úkropek, jako opička, a kdovíjak na ni pokřikujíce, až jim to babička zakázat musela. Na rozcestí vyhoupla se komtesa sama na svého bílého koníka, spustila modrou suknicí přes třemeny dolů, připevnila si černý klobouček, pokynula ještě jednou dětem bičíkem, a jak zaslechl koník hlasité poručení „avanti!“, letěl s ní stromořadím nahoru jako vlašťovka. Babička pak s dětmi pomalu ubírala se k Starému bělidlu.

Druhý den bylo krásné ráno, obloha čistá jak by vymetl. Před stavením stojí kočár, na kočáře stojí Jan i Vi-

lím v bílých kalhotkách, červených kamizolkách, věnce na ruku. Pan Prošek obchází si krásné koně, poplácuje jim po lesklých kýtách, přebírá bujnou hřívu a prohlíží znaleckým okem těla jich i náčiní. Chvilkami popojde k stavení, volaje do oken: „Ještě nejste hotovy? Dělejte pak už!“ — „Hned, tatínku, hned!“ ozvou se zevnitř hlasy. To hned trvá ještě hodnou chvíli, ale konečně vyhrnou se ze stavení děvčata, mezi nimiž i Mančinka, za nimi paní Prošková, babička, Bětka i Vorša. — „Dejte na všechno pozor, ohlídněte se po drůbeži!“ přikazuje babička. Sultán chce Adelce se lichotit, čuchá k věncům, které nese v ruce, ale ona zdvihá obě ruce vzhůru a babička odhání ho řkouc: „Nevidíš, ty hloupý, že je Adelka družičkou!“

„Jako andílkové jsou,“ povídá Bětka Vorše, když děvčata do vozu sedají. Pan Prošek sedá na kozlík vedle kočího Václava, vezme uzdu do ruky, mlaskne jazykem, koně vyhodí hlavy pyšně do povětří a vůz ujíždí ke mlýnu, jak by ho vítr unášel. — Psi pustili se za ním, když jim ale pán pohrozil, vrátili se nazpět, mrzutě lehli do slunce na zápraží a pustili se konečně do chrápání.

Jaká to krása v městečku! Na domkách ratolesti, pod celým podloubím okolo náměstí jako v háji. Po silnici i po všech cestách nastláno zeleného rákosí. Na čtyřech stranách náměstí oltáře, jeden krásnější než druhý. Uprostřed, kde statue sv. Jana Nepomuckého, pod zelenými lipami, uchystán moždíř, okolo něhož houf výrostků stojí. „Z toho budou střílet!“ ukazuje pan Prošek dětem. — „Ale já se budu lekat!“ starala se Adelka. — „I copak bysi se lekala, to bouchne jen asi tak, jako když spadne s police hrnec,“ těšila ji Mančinka. Takové rány slýchala Adelka doma začasťe, to ji tedy upokojilo.

U velkého domu, na němž visel štít s bílým lvem a velký hrozen, zůstal kočár stát. Na prahu ukázal se pan

kmotr Stanický, smekaje s vlídným pozdravem aksamitovou čepičku s dlouhým třapcem. Paní kmotra v stříbrném čepci a v krátkém hedbávném kabátku neméně vlídně na příchozí se usmívala, a když se malá Héla chtěla za ní schovávat, vzala ji za ruku, Adelku za druhou, postavila je podle sebe, pravíc: „No, tak se pak okažte, jak vám to přísluší!“ — „Jako dvojčátka,“ usoudila babička. Děvčátka po očku na sebe koukly, pak ale zase stydlivě hlavy sklopily. Pan Stanický vzal pana Proška pod paždí, a obrátě se do stavení, pobízel ostatní, aby šli dále. „Než začne procesí, povíme si něco při skle-
nici vína,“ doložil vesele. Paní Prošková šla, babička ale zůstala s dětmi venku, řkouc paním: „Vy máte vždy dost času, když jdete při panstvu, já bych se ale mezi lidem do kostela později nedotlačila. Zůstanu tu při dětech.“ Zůstala s nimi stát na prahu. — Zanedlouho otočili okolo rohu z ulice dva chlapci v červených kamizolkách, za nimi zase, a dva a dva, a Jan vykřikl: „Už jdou!“ — „Adelko a ty, Helenko,“ napomínala babička, „až půjdete procesím, dávejte také pozor na cestu, abyste neupadly. Barunko, ty se po nich ohlídni. Vy, chlapci, jděte slušně, abyste neudělali neštěstí se světly. A také se v kostele a u oltářů modlete, aby měl Pánbůh z vás radost!“ Mezi tímto napomenutím došel učitel se školními dětmi. — „Pozdrav Pánbůh, pane učiteli; přivedla jsem vám ještě trochu olivy, mějte už s těmi malými strpení!“ oslovila babička starého učitele. — „I vždyť je dobře, paní babičko, mám to tu jak stádo běží, velké malé,“ smál se učitel, řadě chlapce k chlapcům, děvčata k děvčatům.

Babička zůstala v kostele u dveří mezi starými sousedkami, děti seřadily se okolo oltáře. Po třetí začalo se zvonit, lid hrnul se do kostela, kostelník přinesl chlapcům sedláčkům rozžaté třínožky, malý zvonek zazněl, kněží

vstoupili k oltáři — začala mše. Holčinky sepjaly ruce a dívaly se dlouho upřeně na oltář; když se ale dost vy-
nadívaly, zatočily hlavy vlevo vpravo, a tu setkaly se
zraky jejich s líbeznou tváří komtesy, která seděla na-
hoře v oratorium. Musely se na ni usmát, jakpak jinak. Ale
za komtesou seděla matka a otec tam stál, a ten děvča-
tům přísně pokynul, aby obrátily se k oltáři. Adelka
tomu nerozuměla, ona se také na tatínka smála, až ji
Barunka potáhla za šaty a šeptala: „Dívej se na oltář!“—

Bylo po pozdvihování. Kněz vzal do ruky velebnou
svátost, lid začal v chóru: „Beránku boží, Kriste, smiluj
se!“ a zvony slavně přizvukovaly. Vpředu šly děti, sedláč-
kové s hořícími třínožkami, ověnčená děvčátka, stelouce
po cestě o závod kvítí. Za nimi kněžstvo, přednostenstvo
města, honorace celého okolí, za těmi městský i selský
lid obecný; mezi těmi šla babička. Korouhve rozlič-
ných cechů šuměly nad hlavami lidu, vůně kadidla mí-
sila se s čerstvou vůní klestí a rozházených květin, zvuk
zvonů roznášel se povětřím. Ti, kteří na průvod jít ne-
mohli, stavěli se na zápraží a k oknům, aby ho alespoň
viděli.

Jaká pastva očím, ten strakatý průvod! Co tu krojů!
Co tu nádhery! Tu vystrojené děti, tu skvostný ornát
kněžský, tu pán v moderním fraku, tu poctivý soused
v kabátu padesátiletém, tu junák ve vyšívané kamizole,
tatík v dlouhém po paty kabátu. Paní jednoduše, ale ele-
gantně ustrojené vedle vyšperkovaných, nevkusně při-
strojených. Měšťanky v krajkových čepcích i v zlatých
a stříbrných, selky v škrobených čepcích a v bílých pla-
chetkách, děvčata ve vínkách i v červených šátkách. —
Jako každý poznal, že je Stanických dům hostinec, podle
štítu, tak byl šat toho lidu vyvěsním štítem jejich smýšle-
ní a dílem i zaměstnání. Najisto byl k rozeznání kapita-
lista a řemeslník od ouředníka, sedlák od chalupníka, a

dle kroje bylo vidět, kdo starých mravů a obyčejů se přidržuje a kdo světa nového se chytá, jak babička říkala.

Při oltářích hleděla babička vždy, aby přišla nablízko dětem, by při ruce byla, kdyby se něco šustlo. Ale vše se dobře skončilo, ačkoliv při každém vystřelení Adelka sebou trhla a po každé první ráně uši si zacpala a oči zavřela.

Po slavnosti sebrala babička děti a vedla je do hostince, kde již kočár čekal. Kristinka šla také z kostela a babička hned jí nabídla, aby jela s sebou. „Naši tu zůstanou přes oběd, máme dost místa,“ doložila. — „Ráda bych s vámi jela, a také bych ráda šla s děvčaty,“ odpověděla Kristla a oko její zapolétlo do řady junáků, kteří stáli na hřbitově, čekající na děvčata, by je vyprovázeli domů. Jeden byl mezi nimi, urostlý jak sosna, velmi sličné tváře a milého pohledu. Zdálo se, že se po někom ohlíží, a když se — náhodou — sešly oči jeho s očima Kristly, zarděli se oba. — Babička zavedla Helenku k paní kmotře a paní kmotra zdržela hned děti i babičku, častujíc je pečivem a babičku vínem. Že nechtěla Kristinka do sednice vejít, kde seděli samí páni, vynesla jí babička zavdanou do síně, ale mnohem rychlejší než babička byl štíhlý junek. Vklouzl do šenkovny, dal si nalít sladké rosolky a přinesl Kristince zavdanou. Děvče se upejpalo, když ale hoch skoro smutně řekl: „Tak ty nechceš ode mne přijmout poctu?“, vzala rychle kalíšek a napila se na jeho zdraví. Vtom přišla babička a museli si oba i od ní zavdat. „Přišel jsi jako na zavalanou, Mílo,“ pravila babička a okolo úst pohrával jí dobrotivý úsměšek; „já se právě starala, kterému z těch hochů bych řekla, aby s sebou jel; já s těmi divými koňmi bojím se jeti, když není s sebou Jan aneb někdo rozumný. Kočí Václav nepovážně jede. Pojeď s sebou.“ — „I s radostí,“ řekl Míla, a obrátě se na opatku, běžel zaplatit. — Děti roz-

loučivše se s Hélou, paní kmotrou a rodičemi, sedaly do kočáru; Kristla k nim přisedla, Míla vymrštil se k Václavu na kozlík a ujížděli. „Vidíte Mílu, jakého dělá pána!“ volali chlapci jdoucí po chodníku, když okolo nich kočár jel. — „To věřím, vždyť se mám nač pyšnit!“ zvolal Míla rozjařen a hodil okem nazpátek do vozu. Hoch ale, který byl na Mílu volal a jeho nejmilejší kamarád byl, hodil čepičku do povětří, zpívaje si: „Láska, bože, láska, kde ji lidé berou? Na hoře neroste, v poli ji nesejou.“ — Ostatek v kočáře nedoslechli, neboť koně rychlým cvalem domů utíkali.

„Jestlipak jste se ale přece modlily?“ ptala se babička malé chasy. — „Já se modlil, ale Vilím se myslím nemodlil,“ ozval se Jan. — „Nevěřte mu, babičko, já se modlil otčenáš pořád, ale Jan mě štouchal, nedal mi pokoje na cestě!“ vylouval se Vilím. — „Jeníku, Jeníku, tys bezbožný hoch, letos budu přece muset svatému Mikuláši žalovat na tebe!“ kývnula babička přísně hlavou na hochu. — „A nedostaneš nic vázaného, počkej,“ hrozila Adelka. — „Vždyť je pravda, máme za několik dní Jana Křtitele, váš svátek,“ ozvala se Kristinka. — „A co mi dáš vázaného?“ ptal se Jan, jako by se nic nebylo přihodilo. — „Dám vám vázaného povříslu, když jste takový neposedu,“ smála se Kristla. — „To nechci,“ zamračil se hoch a děti se mu vysmály. — „Copak ty dostáváš vázaného?“ ptala se Barunka Kristly. — „Nic; to není u nás způsob, jenom u pánů. Jednou jsem ale dostala vinč od jednoho preceptora, co byl v zámku u správců. Však ho tu mám v knížkách,“ — a vyndala z knížek složený list, na němž bylo přání psané ve verších, okolo nichž byl malovaný věneček z růží a z pomněnek, špendlíkem vypíchný. „Schovala jsem si ho kvůli tomu věnečku; tomu vinči beztoho nerozumím.“ — „Cožpak není český?“ ptá se babička. — „Je to česky, ale hrozně učeně; poslyšte,

jak to začíná: ‚Slyš mne, drahá krásotinko, Lady schovanko!‘ — Prosím vás, tomu já za mák nerozumím, a takové hamonění máte ustavičně. Já nejsem schovanka, vždyť mám chválabohu mámu; ten člověk měl z těch kněh rozum všecek zmodrchaný.“ — ‚To si nesmíme myslit, milá holka, to byl člověk vytřelého rozumu, v školách zběhlý, takový se už ovšem s naším rozumem neshodne. Když jsem byla v Kladsku ještě, býval vedle nás také takový mistr písmář; jeho hospodyně — oni se tací písmáři prý odříkají ženění — chodívala začasť k nám a povídávala nám o něm, jaký je bručivý podivín. Celý den byl zahrabán v knihách jako krtek, kdyby mu byla Zuzanka neřekla: ‚Pane, pojdte jíst,‘ nebyl by jedl celý den. Zuzanka ho musela na všechno pamatovat, kdyby jí nebylo, byli by ho moli sežrali. Každý den šel hodinu na procházku, to ale sám a sám, on společnost nemiloval. Když odešel, zaskočila jsem někdy k Zuzance, ona milovala sladkou rosolku, a já, ačkoliv o to pálené nedbám, musela jsem jí to k vůli udělat a kalíšek vypít. To mi vždy říkala: ‚Náš starý to nesmí vidět, on pije jen vodu, ledaže kápne si do ní trochu vína; mně vždy říká: Zuzanko, voda je nejzdravější nápoj, zůstala vždy při vodě, bude zdráva a šťastna — a já si myslím: Vždyť je dobře, mně jde rosolička také k duhu. Chtěl by, abych živa byla jako ptáče; jíst a pít je mu nic, jen tak aby člověk živ byl. On má žaludek zasycen těmi knihami, pěkně děkuju za takovou stravu.‘ — Tak vedla Zuzanka vždy svou. Jednou mne vedla také do jeho pokoje; jaktěživa jsem neviděla tolik kněh co tam, jako stohy dřeva jich tam bylo nahromaděno. ‚No vidíte, Madlenko,‘ říkala mi vždy, ‚tohle má ten náš starý všechno v hlavě; já se divím, že se z toho ještě nezbláznil. — To máte tak: kdyby mne nebylo, že ho hlídám jako malé dítě, bůhví co by z něho bylo; já musím mít rozum ze všeho,

on nerozumí ničemu než těm jeho lejstrám. A svatou trpělivost musíte s ním mít. No, někdy si na něj ale také houknu, a to jde jak by ho pes kousl, ani nemukne, až mně ho je líto. Ale někdy je potřeba vypeskovat, když s ním není k vydržení; pomyslete si, Madlenko, měl vám v tom svém pokojíku prachu jako uprostřed návsí a pavučin všude jako v staré zvonici, a myslíte, že jsem mu směla přijít se smetákem? Ne. I myslila jsem si: však já tě vyčítám; copak o něho, ale šlo tu o moji pověst; moje to hanba, když k němu někdo vešel a viděl ten pořádek. Poprosila jsem jednou známého pána, s kterým on nejraději bývá, aby ho zdržel, a zatím jsem všechno všude umyla, osmejčila, že to bylo k světu podobno. A vidíte, Madlenko, jaký to člověk! Ani nepoznal, že je umyto, až třetí den. To se mu prý zdálo, že je v pokojíku světleji, — bodejž ho, aby nebylo světleji. Tak vám musí člověk umět s těmi podivíny zacházet.‘ — Po každé, když jsem k ní přišla nebo ona k nám, měla co na starého žalovat, ale pro celý svět nebyla by se od něho odloučila. Jednou jí ale nahnal strachu. Vyšel si také na procházku, a tu se potká s tím svým známým, který byl na cestě do Krkonošských hor. Nabídl mu, aby jel s ním, že se brzy vrátí, a milý pán jel s ním, tak jak byl. — Zuzanka čeká, čeká, pán nepřichází; noc přišla, on nikde. Přiběhla k nám celá poplašená, plakala a měli jsme s ní co dělat. Ráno teprv dověděla se, že odjel; to činila a lála mu až hrůza. Asi šestý den přijel, a ona pro něho každý den vařila oběd i večeři. — Když byl doma, přiběhla k nám a povídala: ‚Nu vidíte, to máte tak, když jsem se do něho pustila, povídal mi: No, no, nekřičela, šel jsem na procházku a stavil jsem se na Sněžce, proto nemohl jsem hned přijít.‘ — Jednou nám přinesla několik knížek a povídala, že to její starý sepsal, abychom to četli. Můj nebožtík Jiří byl dobrý čtenář, četl tedy, ale my tomu pranic nerozuměli;

také verše dělat uměl, ale ani těm jsme nerozuměli, bylo to všecko tuze učeno. Zuzanka ale povídala: „No, to stojí za to, že si tím hlavu láme!“ Ale lidé ve městě měli před ním velikou vážnost a každý říkal, že ten jeho rozum ani k pochopení není.“

„Já jsem jako ta Zuzanka,“ pravila Kristla; „pranic mi na té učenosti nezáleží, když tomu rozumět nemohu. Když slyším hezky zpívat a vás, babičko, vypravovat, to je mi milejší než jakýkoli výklad. — Ale jestlipak jste slyšela tu píseň, co udělala Barla z Červené Hůry?“ — „Míla holka, mně ty světské písně už teď nejdou do hlavy, ani se o ně mnoho nestarám; ty časy, kde jsem pro písničku kus cesty běžela, už pominuly, teď já jen ty moje pobožné zpívám,“ pravila babička.

„Jaká je to, Kristlo?“ ptala se Mančinka a Barunka. — „No počkejte, však já vás jí naučím, začíná se: Copak ten ptáček povídá, co na dubě sedá?“ — „Tu mně, Kristinko, musíš dnes zazpívat, až k vám přijdem,“ obrátil se Míla do vozu. — „Třebas dvakrát. Byly jsme na robotě na panském hrabat, Barla také přišla, a když jsme odpočívaly pod strání, povídá Anča Tichánkovic: ‚Barlo, udělej nám písničku!‘ — Barla se chvílku rozmejšlela, pak se usmála a začala zpívat: ‚Co ten ptáček povídá, co na dubě sedá? Která panna hocha má, že je vždycky bledá.‘ Anča se ale o to skoro rozhněvala, myslila, že to padá na ni; to víte, že má Tomše, že je nevěstou. Ale Barla jak to na ní pozorovala, jen to fíklo, udělala druhý verš na udobřenou: ‚Mlč, ptáčku, mlč, ty lžeš, nepovídáš pravdu: já také hocha mám, a mám přece barvu.‘ — Líbila se nám dost a dost a notu tak pěkně k ní vzala, až milo. Žernovská děvčata budou poslouchat, ony ji ještě neznají,“ doložila Kristla. — Mančinka a Barunka si notovaly poněkud novou písničku, a vtom jeli okolo zámku. Před vraty stál nejmladší komorník v černém obleku,

chlapisko nevelké, vyzáblé; jednou rukou pročesával si černý vous, druhá ruka palcem zavěšena byla v zlatém řetízku, který mu na šíji visel, aby vidět bylo třpytící se na prstech prsteny.

Když jel kočár okolo něho, zasvítily mu oči jako mac-kovi, když vidí vrabce, usmál se milostně na Kristlu a pokynul rukou. Ale ženské sotva se po něm obrátily a Míla s nechutí vydrovku popošinul. „Raději bych věru čerta viděla než toho Taliána,“ povídala Kristla. „To už zase číhá, až by šlo několik děvčat samotných, aby mezi ně vletěl jako jestřáb.“ — „No, onehdy ve Žličí dostal na hřbet,“ začal Václav; „přišel si tam k muzice a hned k těm nejhezčím děvčatům, jako by pro něho je tam byl kdo přivedl; a chlap neumí promluvit česky, ale ‚esky olka, mám rád‘, to si hned pamatoval.“ — — „To mně také v jednom repetí, když přijde na pivo,“ vskočila do řeči Kristla, „a kdybych mu desetkrát po sobě řekla: ‚Já vás ne ráda‘, — přece nejde s krku jako ta zimnice.“ — „No, hoši mu vyprášili kanduš notně, a kdyby mne nebylo, teprv byl by zvěděl, po čem perník v Pardubicích.“ — „Ať si dá pozor, aby mu to na jiném místě nepověděli,“ řekl Míla, pohodě hlavou.

Kočár zastavil u hospody. „No, zdrávi jste svezli,“ děkovala se Kristla, podávajíc ruku Mílovi, který jí pomahal s kočáru. — „Ještě slovíčko,“ zadržela ji babička; „nevíš, kdy půjdou Žernovští a kdy Červenohůřští do Svatoňovic?“ — „Snad jako kdy jindy: Červenohůřští mezi matičkama a Žernovští na první mariánský svátek po Janu. Já jdu také.“ — „To chci také,“ mínila babička. — „Já jdu letos také s sebou,“ smála se Barunka. — „Já také,“ přisvědčila Mančinka. Ostatní děti pravily, že také, ale Barunka je odbývala, že by tři míle cesty neušly. Zatím švihl Václav zase do koňů a jeli ke mlýnu, kde složili Mančinku a kde odbyla babička svěcených několik

věnečků, pro panímámu přichystaných. Když dojížděli domů, přiběhl jim Sultán a Tyrl velikými skoky vstříc a nemohli se radostí ani ustanovit, že mají babičku zase doma. Babička ale děkovala Pánubohu, že šťastně domů dojeli, ona stokrát raději pěšky šla, než se vezla, neboť na tom voze, a když ti bujní koně v jednom cválu uháněli, zdálo se jí ustavičně o sražení hlavy.

Bětka i Vorša čekaly na zápraží. „Co vy, Václave, kde máte věneček?“ ptala se mluvná Bětka kočího, když babička s dětmi do sednice vešla. — „I holka, to jsem já dávno zapomněl, kde jsem ho nechal,“ ušklíbl se potutelně Václav, otoče povoz k silnici. — „Nemluv s ním,“ potáhla Bětku Vorša; „to víš, ten si nevidí do huby ani na Boží hod!“ — Václav směje se švihl do koňů a hned ho tam nebylo. Čerstvé věnečky pověsila babička mezi okno a na obrázky a lonské hodila „božímu ohníčku“.

IX

V babiččině světnici jako v zahradě, kam se člověk obrátí, všude plno růží, rezedy, střemchy i jiného rozmanitého kvítí a mezi tím celé náruče dubových listů. Barunka, Mančinka vážou kytice a Cilka vije veliký věnec. Na lavici u kamen sedí Adelka s chlapci a odřikávají si přání.

Je předvečer svatojanský, druhý den otcův svátek, slavný to rodině den. Ten den sezval si pan Prošek své nejmilejší přátele na hostinu, to byl už obyčej. Proto byl takový rámus po celém stavení; Vorša drhla a smeččila, aby nebylo ani prášku nikde, Bětka pařila drůbež, paní pekla koláče a babička přihlížela tu k těstu, tu k peci, tu k drůbeži; jí bylo všude třeba. Barunka prosila, aby babička zavolala Jana ven, že jim nedá pokoje, a když